

LIBRIS

We know
books

Sfântul Teodor de la Sanaxar

*19 februarie (trecerea la cele veșnice) și
21 aprilie (aflarea cinstitelor sale moaște)*

UN BOIER AJUNGE SFÂNT

Viața și învățăturile Sfântului
TEODOR
DE LA SANAXAR

Traducere din limba rusă
Adrian Tănăsescu-Vlas

editura
Σοφία

București

ostenesec binecuvântează-i și întărește-i; auzi-i pe cei ce se roagă ție și dorințele lor cele bune le împlinește, și pentru toți cere de la Domnul smerita cugetare adevărată, bunătatea cea fără de înșelare și iubirea desăvârșită, ca să se închine toți Singurului Dumnezeu, Celui slăvit în Sfânta Treime, Tatălui, și Fiului, și Duhului Celui Sfânt, și să-I aducă laude recunoscătoare. Amin.

Cuprins

Viața Sfântului Teodor de la Sanaxar	5
Scurte învățături ale Sfântului Teodor de la Sanaxar	43
Câteva scurte împreună-vorbiri ale Sfântului Teodor cu surorile de mănăstire	65
Povețele Sfântului Teodor de la Sanaxar	81
Acatistul Cuviosului și de Dumnezeu purtătorului Părintelui nostru Teodor de la Sanaxar.	109

Cartea de față reprezintă ediția a doua a volumului
Viața și învățăturile Sfântului Teodor de la Sanaxar,
apărut pentru prima dată la Editura Sophia în 2011.

Redactor: Diana-Cristina Vlad

Traducere după originalul în limba rusă: Prepodobnâi Feodor Sanaksarskii, *Pouceniiia, sobesedovaniia, nastaoieniia*.

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

ISBN 978-136-893-1

Descrierea CIP poate fi consultată la
Biblioteca Națională a României

Viața Sfântului Teodor de la Sanaxar

Cuviosul nostru Părinte Teodor de la Sanaxar s-a născut în anul 1719, lângă satul Romanova din gubernia Iaroslavlului, pe moșia strămoșească a părinților săi, binecredincioșii nobili Ignatie și Irina Ușakov, și la Sfântul Botez a primit numele de Ioan. Aceștia l-au pătruns încă din pruncie de dreapta credință, învățându-l cu osârdie Legea lui Dumnezeu și viața îmbunătățită. Când Ioan avea patru ani, a rămas orfan de mamă. În curând, tatăl lui s-a căsătorit a doua oară. Noua lui soție, Parascheva, a fost cea care l-a crescut pe pruncul Ioan în duhul credinței și al evlaviei.

Când Ioan a ajuns la vârsta cuvenită, a fost trimis, ca tânăr de neam, să slujească în Sankt-Petersburg, în regimentul de gardă Preobrajenskii,

unde pentru deosebita sa sânguință a fost făcut sergent.

Trăind în capitală, în îndeustulare, între tovarăși veseli și fără grijă, viața lipsită de îngrădiri și distracțiile obișnuite pe atunci în capitală și mai ales în regimentele de gardă, tânărul Ioan Ușakov ar fi putut lesne să-și piardă, cu vremea, înclinările evlavioase, fiindcă, după cuvântul Apostolului, *tovărășiile cele rele strică obiceiurile bune* (I Cor. 15, 33) – însă Domnul Cel iubitor de oameni, Care nu vrea moartea păcătosului, ci ca el să se întoarcă și să fie viu, nu l-a lăsat să se abată pentru totdeauna de la calea dreptății lui Dumnezeu și să piară în dezmăț, ci l-a învrednicit să vină la pocăință în felul următor.

În vremea uneia dintre obișnuitele petreceri zgomotoase ale tovarășilor lui Ioan, când veselie era în toi, unul dintre tineri, care până atunci era sănătos cu desăvârșire, a căzut mort pe neașteptate. Văzându-și camaradul mort fără pocăință, Ioan, trezindu-se din vraja smintelilor lumești, și-a dat seama dintr-o dată de toată nețemeinicia fericirii lumești. S-a hotărât îndată să lase totul: cinul ostășesc, părinții și toată frumusețea acestei lumi, și să fugă pe ascuns în pustie pentru a primi cinul de ostaș al Împăratului Ceresc, pentru a moșteni Ierusalimul cel Ceresc, să fie numărat în ceata prietenilor lui Hristos, în frumusețea cea adevărată a Împărăției lui Dumnezeu. Însetând de nevoie, sufletul lui s-a în-

tărit atunci prin cuvintele Cuviosului Ioan Scărarul: „Ieșiți din mijlocul lor, și vă osebiți, și de necurăția lumii nu vă atingeți, zice Domnul: căci care dintre mireni a făcut minuni? Care a înviat morți? Care a izgonit draci? Nimeni, fiindcă acestea toate sunt răsplăți ale monahilor, pe care lumea nu poate să le încapă – că dacă ar fi putut, la ce bun nevoie și sihăstria călugărească?” (Treapta a doua a *Scării*).

Astfel, luând aminte cu toată ființa sa la glasul lui Dumnezeu, care cheamă fiecare inimă, însă nu primește răspuns de la fiecare, Ioan a plecat din Sankt-Petersburg în pripă, cu o singură slugă, dând de înțeles că pleacă la părinți, însă dorind numai sălaşurile Părintelui Ceresc. Ajungând departe de oraș, i-a dat drumul slugii, și-a schimbat hainele cu unele de sărac și a apucat-o, pe malul Dvinei, spre codrii din miazănoapte, de lângă Marea Albă.

După câteva zile de drum, Domnul, dorind să-l întărească prin aceasta pe robul Său, a îngăduit ca Ioan să fie ispitit prin slava deșartă.

Pe drum, în apropiere de Iaroslav, s-a întâlnit cu unchiul său, care ieșea din oraș într-o trăsură luxoasă, înconjurat de numeroase slugi. Bucurându-se de vederea rudeniei sale, Ioan i-a făcut închinăciune, însă acela, neputând să-și recunoască nepotul în haina cea ponosită, nu l-a băgat în seamă. Sufletul tânărului nevoitor a fost cuprins de necaz și de tulburare. Și-a amintit via-

ța cea îmbelșugată și bogăția de mai înainte, care nu era cu nimic mai prejos decât a unchiului său. Îmboldit de tulburarea lui, vrăjmașul mântuirii noastre i-a strecurat îndată în închipuire balurile și paradele din capitală; i-a înfățișat mulțimea de slugi și viața ușoară, de răsfăț și de lux, toate smintelile vieții din capitală și petrecerile năvalnice ale regimentului de gardă – însă Ioan, care înțelesese deșertăciunea fericirii pământești, nu s-a lăsat înșelat de meșteșugurile diavolești. Rugându-se și făcându-și semnul crucii, tânărul a biruit îndoiala de o clipă și s-a îndreptat cu puteri noi spre codrii din miazănoapte, care au devenit pentru el începutul căii spre mântuire.

În scurtă vreme, trecând neabătut peste războaie și sminteli, Ioan, care de-abia împlinise 20 de ani, a ajuns în pădurile de pe malul Dvinei. Adâncindu-se în hățișurile codrilor, tânărul nevoitor a găsit o chilie părăsită și a trăit în ea singur timp de peste trei ani, slujind numai lui Dumnezeu cu inimă înfrântă, nevoindu-se întru postire, rugăciune și răbdarea necazurilor. Hrana – cât se poate de sărăcăcioasă – și celelalte lucruri de care avea neapărată nevoie ca să trăiască i le aduceau iubitorii de Dumnezeu din satele dimprejur.

Nu după multă vreme, oamenii cârmuirii din partea locului au înăsprit prigoanele împotriva rascolnicilor ce se sălășluiseră în codrii din miazănoapte, și când aveau prilejul îi strâmtorau și

pe pustnicii ortodocși sihăstriți acolo, care nu aveau documente. Au început să-l strâmtoreze și pe Ioan, bănuindu-l că e rascolnic – iar el îndura cu răbdare toate ocările și chiar bătăile.

Odată, Sfântul a fost nevoit să meargă în cel mai apropiat sat pentru lucrurile de care avea neapărată nevoie. Unii săteni au început să-l ocărăscă pe nedrept. Nevoitorul a îndurat totul cu răbdare și cu smerenie. Nesuferind o asemenea dare în vileag a răutății lor, necredincioșii s-au aprins până într-atât de ură, încât, bătându-l pe Sfânt, au început să-l târască spre orașul cel mai apropiat, ca să-l dea pe mâna judecătorilor. Măhnindu-se pentru o asemenea cădere a lor, Cuviosul îi ruga să-i dea drumul, făgăduindu-le că va părăsi cu desăvârșire codrii aceia, ca să nu fie pricină de sminteală și răutate – însă chinuitorii îl târau cu și mai mare osârdie, parcă ar fi preînchipuit muncile pe care avea să le îndure mai târziu pentru dreptatea lui Dumnezeu. În curând însă o mare oboseală a pus stăpânire pe necredincioși, și, ascultând în cele din urmă de rugămințile Sfântului, i-au dat, în silă, drumul. După ce a scăpat cu atâta greutate, Ioan a fost nevoit să se mute grabnic din chilia sa pustnicească în Mănăstirea Ploșceansk din gubernia Orlovului.

Ajungând acolo, în fața întâi-stătătorului Ioan s-a dat drept cleric mărunț¹. Igumenul nu a vrut

¹ Termenul din original desemnează în mod general membrii clerului inferior (citeți, ipodiaconi etc.) – *n. tr.*

să-l primească însă pe tânărul fără acte, temându-se ca nu cumva să aibă de-a face cu vreun rascolnic sau ocaș fugit. Doar după rugăminți foarte stăruitoare l-a pus să citească în biserică, și atunci a priceput îndată că nu are de-a face cu un cleric, ci cu un om de neam. Temându-se ca nu cumva din pricina lui să aibă neplăceri mănăstirea, întâi-stătătorul l-a trimis pe Ioan într-una din chiliile pustnicești din pădure, care fusese ră clădite de nevoitorii care viețuiseră acolo mai înainte.

Iubitorul de liniștire nu a apucat să trăiască însă prea mult la pustie, ci după scurtă vreme Domnul a binevoit să-l arate pe luminătorul Său lumii. Din preainaltă poruncă au fost trimise putere care să-i prindă pe toți cei ce se ascundeau de lege în păduri și să strice locuințele lor ascunse. Au pus mâna și pe Ioan, ca pe unul ce nu avea documente. Când a fost luat la întrebări, el a spus cinstit că a fugit într-ascuns din gardă, și ca atare a fost dus îndată la Sankt-Petersburg, la împărăteasa Elisabeta.

Dacă s-ar fi întâmplat aceasta cu câțiva ani mai înainte, în vremea împărătesei Ana, Ușakov ar fi pățit-o – însă Elisabeta era blândă, evlavioasă, îi cinstea pe călugări și îi ocrotea pe sihaștrii adevărați.

Adus la palat, Ioan, în așteptarea judecății, a fost pus să stea în fața pridvorului de la odăile împărătești – iar întrucât înainte de plecarea

din lume era cunoscut de mulți ca tânăr de neam cu rang în regimentul Preobrajenskii, prin Petersburg – mai ales printre regimentele de gardă – s-a răspândit îndată vestea că sergentul Ușakov a fost găsit. Mulți dintre cei cu intrare la Curte s-au adunat să se uite la tânărul nevoitor, care stătea smerit în fața pridvorului. În cei șase ani care trecuseră, Ioan se schimbase mult, și era greu să-l recunoști în omul istovit de postiri pe strălucitul sergent de gardă, vesel părtaș al distracțiilor din capitală. Din pricina multei înfrânări, era uscat și palid la față; era îmbrăcat într-o haină sărăcicioasă și încins cu o curea simplă. Cel mai mult însă îi uimea pe toți adâncă smerenie și ascultare față de voia lui Dumnezeu care se citea pe chipul Cuviosului. Văzând aceasta, mulți se umileau și luau în inima lor hotărârea de a părăsi lumea și de a merge pe calea cea strâmtă, asemenea lui Ioan, în Împărăția lui Dumnezeu.

În cele din urmă, a fost dus la împărăteasă. Când l-a văzut, aceasta l-a întrebat cu milostivire: „De ce ai plecat din regimentul meu?” „Ca să-mi înlesnesc mântuirea sufletului, Măria Voastră”, a zis Ioan. „Îți iert fuga și îți dăruiesc cinul de mai înainte; întoarce-te în slujbă”, a spus Doamna, cercând tăria sufletului lui Ioan. La aceasta, Sfântul a răspuns: „Măria Voastră! Doresc să rămân până la sfârșit în viața pe care am început-o pentru Dumnezeu și pentru mân-

tuirea sufletului meu, iar viața și cinul de mai înainte nu le doresc.” Împărăteasa l-a întrebat iarăși: „Dar atunci, de ce ai fugit din regiment fără să ceri voie? Pentru o asemenea lucrare Noi ți-am fi dat drumul”. „Dacă aș fi rugat-o atunci pe Măria Voastră, nu m-ați fi crezut, căci eram tânăr și nu eram încercat în toate ostenele vieții călugărești; pe când acum, după ce am căpătat puțină cercare, îndrăznesc a o supăra pe Măria Voastră cu rugămintea aceasta: îngăduiți-mi să mor călugăr.” Văzând atâta hotărâre la nevoitor, împărăteasa l-a întrebat pe Ioan unde ar dori să se nevoiască. „În pustia Sarovului, Măria Voastră.”

Doamna Elisabeta s-a învoit; însă, ca să pună la încercare smerenia tânărului nevoitor, a hotărât ca el să primească tunderea monahală în lavra Sfântului Alexandru Nevskii din Sankt-Petersburg.

Astfel, din voia lui Dumnezeu și potrivit poruncii împărătești, după trei ani de ascultare în lavră, în ziua de 13 august a anului 1748 de la Nașterea lui Hristos, Ioan Ușakov – pe atunci în vârstă de 29 de ani – a primit tunderea în monahism, fiind de față împărăteasa Elisabeta, și a primit numele de Teodor, avându-l ca apărător ceteresc pe Sfântul cneaz Teodor al Smolenskului, a cărui pomenire se săvârșește pe 19 septembrie.

Încă din prima zi a călugăriei sale, Teodor, luând aminte la mântuirea sa, s-a nevoit fără să

iasă din mănăstire, iubind liniștirea și îndeletnicindu-se neconținut cu postirea și rugăciunea.

Când Dumnezeu a vrut să-l pună la încercare pe robul Său și să-l întărească în răbdare, a îngăduit asupra lui un război trupesc atât de puternic, încât Teodor s-a minunat. Totuși, punându-și toată nădejdea în Domnul și așteptând izbăvire doar de la El, Cuviosul și-a întetit rugăciunile și a postit până la istovire – iar Dumnezeu, văzând că robul Său se nevoiește cu osârdie, i-a ușurat războiul, rușinându-l pe zavistnicul mântuirii noastre.

În curând s-a ivit însă, din zavistia vrăjmașului, alt război, și anume din pricina următoare.

Văzând și știind viața de nevoință adevărată a Cuviosului Teodor, împărăteasa Elisabeta avea față de el milostivire și grijă de maică. De fiecare dată când venea în Lavră, îl întreba dacă nu îl supăra cineva – iar moștenitorul tronului, viitorul împărat Petru al III-lea, spunea de fiecare dată când se ivea prilejul că în lavra Sfântului Alexandru e un singur monah, și anume Ușakov, cinstind evlavia lui nefățarnică, înfățișarea de adevărat postitor (care, din păcate, celorlalți le lipsea din pricini nebinecuvântate) și virtuțile pe măsura înfățișării. Locuitorii Sankt-Petersburgului, fără deosebire de rang și tagmă, amintindu-și ce viață de plăceri dusesese părintele când slujea în garda împărătească, se minunau văzând aspra lui viețuire călugărească și cinstirea